PROCEDURA DE AUTENTIFICARE A TESTAMENTULUI: ÎNTRE TRADIȚIE ȘI MODERNIZARE

THE PROCEDURE FOR TESTAMENT AUTHENTICATION – BETWEEN TRADITION AND MODERNIZATION

Vitalii PISTRIUGA, magistru în drept,
notar

Abstract: The Testament had always been an act of maturing in the English – Sax countries, as well as an aid, available to the citizens, to determine the destiny of the acquired property and goods in case of his/her death. The below article describes the tradition of producing a testament in the Republic of Moldova, identified by the author of the article over his notary experience, drawing parallels with the new legal provisions, after the modernization of the Civil Code of the Republic of Moldova. The author also expresses his own vision over the procedure of Testament authentication, in the context of amendments, introduced into the Legal framework after the date of 01.03.2019.

Cuvinte-cheie: *testament, forma autentică, notar, procedura de autentificare, moștenire.*

Orice cetățean este în drept să dispună de patrimoniu atât timp cât se află în viață. Actul de dispoziție poate viza atât soarta juridică a bunurilor în perioada cât se află în viață (*inter vivos*), cât și pentru cauza de moarte (*mortis causae*). Legislația națională nu oferă cetățeanului mai multe opțiuni pentru a dispune de bunurile sale pentru cazul de moarte, decât testamentul. În țările străine există diferite instituții juridice, care oferă mai multe opțiuni și care nu au fost recepționate de Republica Moldova, spre exemplu contractele succesorale, contractele matrimoniale (care conțin dispoziția în privința regimului juridic/partajului între soți pentru cazul de moarte a unuia dintre soți), contractele de donație (în care donatorul poate dispune de transferul dreptului de proprietate după moartea sa), testamentele conjunctive (întocmite de mai multe persoane, de regulă, de către soți) etc.

Nu este clar motivul pentru care legislația Republicii Moldova și după modernizare nu a optat pentru unele dintre aceste instituții, având în vedere că în ultima vreme apar astfel de cerințe și cadrul legal existent nu permite soluționarea acestora cu ajutorul instrumentelor juridice reglementate.

Făcând o paralelă între prevederile cadrului legal pe marginea testamentului și moștenirii testamentare care a existat în Codul civil [1] până la 01.03.2019 și după modernizarea prin Legea nr. 133/2018 [2], putem observa că principiul de bază nu s-a schimbat: orice cetățean este liber în dreptul de a întocmi testa-

ment și a determina conținutul dispoziției sale testamentare. Însă, volumul enorm de norme contradictorii, care reglementează conținutul testamentului, introduse prin Legea nr. 133/2018, în comun cu regulile controversate de interpretare a testamentului, care au apărut concomitent, nu permit oferirea unei soluții clare testatorului. În aceste condiții, în calitatea mea de notar, autorul nu poate garanta modul de interpretare și aplicare finală a dispoziției testamentare, care poate fi introdusă în testament. Testatorul, chiar și întocmind anumite dispoziții testamentare clare pentru acesta, nu obține certitudinea în privința faptului cum va fi executată această prevedere testamentară.

Tradiția dispozițiilor testamentare în Republica Moldova rezultă din acele acte (testamente), întocmite frecvent sau foarte des de către cetățenii autohtoni. Astfel, mai mult de 90 % din numărul de testamente întocmite conțin una dintre următoarele două dispoziții testamentare: ”*Toată averea care în ziua decesului meu îmi va aparține, unde nu s-ar afla și din ce nu ar fi compusă, o testez ...*” sau ”*Din averea, care în ziua decesului meu îmi va aparține, (bunul anumit) îl testez ....*”.

În această parte trebuie de explicat că tradiția menţionată există deja de mai mulți ani, fiind păstrată încă din practica aplicării Codului civil din 1964 [3], respectiv are mai mult de 50 de ani. Dacă prima formulă nu trezește dubii nici după modernizarea Codului civil, atunci cea de-a doua formulă creează mai multe probleme în aplicare. Astfel, chiar dacă prevederile Codului civil până la modernizare nominalizau faptul că dispunerea de un bun pentru cauza de moarte reprezintă instituirea legatului și nu desemnarea moștenitorului, totuși practica notarială, fiind susținută de practica judiciară recunoșteau o astfel de dispoziție drept desemnarea moștenitorului la o cotă parte din patrimoniul succesoral, egală cu valoarea bunului testat față de valoarea masei succesorale. Anume cu această cotă parte moștenitorul a fost responsabil pentru pasivul succesoral, care a fost foarte rar întîlnit. Chiar și certificatele de moștenitor descriau bunul nemijlocit moștenit, fără ca notarul să se complice și să calculeze cota din patrimoniul succesoral al bunului testat. După modernizarea Codului civil situația s-a schimbat drastic. Astfel, potrivit art. 2240 alin. (2) din Codul civil [4], *În cazul în care persoanei i-a fost lăsat un anumit bun, dacă există dubii, aceasta nu este desemnată moştenitor, chiar dacă a fost numită moştenitor*. Din această prevedere legală rezultă că nici o interpretare a testamentului, care utilizează cea de-a doua formulă, nu poate avea drept rezultat concluzia că persoana este desemnată moștenitor la un anumit bun.

Ținând cont de cele stipulate, observăm totuși că art. 2542 alin. (4) din Codul civil [4], stipulează *La cererea expresă a tuturor comoştenitorilor, certificatul de moştenitor nu va indica mărimea cotelor succesorale dacă din dispoziţiile testamentare rezultă că testatorul a stabilit mărimea cotelor succesorale prin*

indicarea bunurilor pe care le lasă fiecărui comoştenitor şi nu doar a atribuit bunurile cu titlu de legat. În caz de necesitate, cotele succesorale pot fi determinate ulterior în baza unei evaluări a bunurilor lăsate fiecărui comoştenitor.

Încercând de a aplica în sistem ambele prevederi legale, putem concluziona doar că aplicarea art. 2542 alin. (4) din Codul civil este imposibilă, de altfel se vor încălca prevederile art. 2240 alin. (2) din Codul civil, care determină modul de interpretare a testamentului. *Per a contrario* ne vom afla în situația în care voința testatorului expusă în testament (interpretată cu ajutorul art. 2240 alin. (2) din Codul civil) nu se va respecta, iar notarul nu va avea temei legal pentru a elibera certificat de moștenitor (acesta poate fi întemeiat sau pe prevederile legii - care se înlătură prin dispoziția testamentară, sau pe prevederile testamentului - care, în cazul dat, conține altă voință a testatorului). Legiuitorul nici într-o normă de drept nu permite notarului de a se baza la interpretarea testamentului nu pe dispozițiile legale, ci pe înțelegerea (cererea expresă) a tuturor comoștenitorilor. Mai mult decât atât, din prevederile art. 2542 alin. (4) din Codul civil nici nu este clar despre care comoștenitori este vorba: doar de comoștenitorii testamentari indicați în testament sau de toți comoștenitorii testamentari ori de toți comoștenitorii, incluzând în lista comoștenitorilor și pe moștenitorii legali? Răspunsul urmează a fi: tuturor comoștenitorilor, inclusiv celor legali. Concluzia dată se bazează pe faptul că anume moștenitorilor legali le revenea obligația de executare a legatului în măsura în care această dispoziție are ca rezultat legatul, precum și ar fi fost recunoscuți moștenitori asupra bunurilor care nu sunt reflectate în testament, în cazul în care asemenea bunuri se vor identifica. Chiar dacă vom încerca să recunoaștem că prevederile art. 2542 alin. (4) din Codul civil au dreptul la viață, atunci rămâne nesoluționată situația în care după eliberarea certificatului de moștenitor în ordinea indicată se vor adresa moștenitori legali și vor pretinde eliberarea certificatului de moștenitor pe bunurile neincluse în testament. Ca urmare, rămâne neclar scopul urmărit de către legiuitor prin introducerea normelor contradictorii, în timp ce scopul inițial a fost de a identifica moștenitorii cu cota succesorală care se referă la întregul patrimoniu (masă) succesoral(ă) și a stabili partajul ca temei pentru încetarea indiviziunii (în cazul pluralității de moștenitori), în loc de practica existentă anterior de a constata proprietarul nemijlocit al fiecărui bun. *Inter alia* putem constata că cadrul legal precedent în domeniul moștenirii nu impunea notarul la un anumit rezultat, din punct de vedere al conținutului certificatului de moștenitor. Conținutul certificatului de moștenitor a fost determinat de Ministerul Justiției. Drept consecință, pentru a oferi o altă interpretare a prevederilor Codului civil până la modernizare a fost destul ca Ministerul Justiției să aprobe alte modele ale certificatului de moștenitor și să reglementeze o nouă procedură de înregistrare a acestora.

Întorcându-mă la tema nemijlocită a articolului, putem constata că testarea unui anumit bun este interpretată de către legiuitor ca fiind acordarea legatului, chiar dacă testatorul avea alt scop și a specificat în mod expres propria voința în testamentul întocmit.

O altă tradiție formată deja în ultimii 10-20 de ani se referă la identificarea moștenitorului testamentar. În calitate de moștenitori sunt desemnate persoanele care au grijă nemijlocită față de testator. Dacă anterior această grijă a fost oferită din partea rudelor apropiate (care aveau statut de moștenitor), atunci în ultima vreme, datorită nivelului de migrație din țară, grija a fost din partea vecinilor sau rudelor mai îndepărtate, chiar și angajaților sociali, asigurați de către stat. Drept urmare, testamentul a fost îndreptat spre a mulțumi acestor persoane pentru ajutorul pe care-l manifestă.

Concomitent, nu putem lăsa neobservat și faptul că modernizarea Codului civil a afectat mentalitatea populației. Astfel, tradițional întocmirea testamentului în Republica Moldova a fost privită ca un semn al problemelor ce există în familie. De altfel, toate persoanele apropiate, fiind numite de legiuitor drept moștenitori legali, oricum deveneau proprietari ai patrimoniului succesoral. Din acest motiv, numărul de testamente a fost unul redus (a crescut în ultimii 10-15 ani), voința proprietarului (”testatorului”) a fost una implicită - ”doresc ca moștenitorii testamentari să fie desemnați moștenitori legali, în cote egale”.

În prezent, în Republica Moldova s-a format o situație în care majoritatea descendenților, iar deseori toți descendenți sunt plecați peste hotarele țării. Pe alocuri doar nepoții rămân la bunei sau buneii rămân fără susținerea descendenților. În această situație, testatorul fiind lăsat la voia soartei, este gata să ofere totul ce a agonisit în timpul vieții sau, după caz, doar un anumit bun pentru a supraviețui și a mulțumi celor care sunt alături.

Ținând cont de situația formată, modernizarea Codului civil de fapt este un pas înapoi, care încurcă acestor persoane de a dispune în mod liber de bunurile sale pentru cazul de moarte. În fond, este clar că clasele de moștenitori și mai multe instituții introduse în domeniul succesiunii sunt preluate din legislația altor țări care are deja tradiții de sute de ani. Mai mult decât atât, nu există un Aquis communitar în Uniunea Europeană în domeniul succesiunii, fapt care se datorează tradițiilor și culturii fiecărui stat în parte.

Un alt aspect, de la care am pornit, constă în faptul că testamentul reprezintă o dispoziție pentru cauză de moarte. Astfel, indiferent de data întocmirii acestuia, el va intra în vigoare doar în ziua deschiderii moștenirii (după data decesului testatorului). Aplicarea testamentului este afectată atât de legislația, care a existat la data întocmirii acestuia, cât și de legislația care va fi la ziua deschiderii moștenirii. La autentificarea testamentului notarii explică și limitele de aplicare a testamentului, printre care există unul obligatoriu - rezerva

succesorală. Este de observat că cadrul legal care reglementează rezerva succesorală, constituind o limitare a dreptului de proprietate, permanent este în vizorul legiuitorului și este supus modificărilor. Dacă până la modernizarea Codului civil identificarea rezervatarului a fost posibilă în mod obiectiv (fiind legată de inaptitudinea de muncă), atunci în prezent identificarea rezervatarului se poate face doar în mod subiectiv (conform art. 2530 alin. (2) din Codul civil [4], *Sunt moştenitori rezervatari moştenitorii legali de clasa întîi, părinţii defunctului, precum şi soţul supravieţuitor dacă, la data deschiderii moştenirii, defunctul avea nemijlocit faţă de respectivul moştenitor o obligaţie de întreţinere conform Codului familiei*). Este imposibil de a afla poziția defunctului, iar obligația de întreținere conform Codului familiei [5] este legată de ”necesitatea obținerii unui sprijin material” și, în unele cazuri, privită cumulativ cu inaptitudinea de muncă. În practica notarială identificarea rezervatarului poate avea loc doar prin două metode: 1) toți moștenitorii (testamentari și legali, care pot avea dreptul la rezerva succesorală) sunt de acord cu existența sau lipsa rezervatarului; sau 2) în lipsa unanimităţii - moștenitorii constată faptul corespunzător printr-o hotărâre a instanței de judecată. Până la soluționarea acestei întrebări, notarul nu este sigur în privinţa cercului de moștenitori și nu poate elibera certificat de moștenitor. Drept urmare, scopul inițial urmărit de testator - de a înlătura moștenitorii legali de la moștenire - nu poate fi obținut din motiv că decizia notarului este dependentă de voința tuturor moștenitorilor, iar moștenitorii legali vor fi întrebați (deranjați).

Creează mai multe probleme și o nouă prezumție instituită de legiuitor - de acceptare a moștenirii de către moștenitor, sub condiția de a renunța la moștenire. Prezumția dată a înlocuit prezumția precedentă de neacceptare a moștenirii de către moștenitorii care, fiind informați, nu au pretins la cota lor succesorală. Această prezumție se referă și la moștenitorii rezervatari. În rezultat, fără a obține un răspuns cert de la toți moștenitori, notarul va fi nevoit să suspende eliberarea certificatului de moștenitor. Ținând cont de faptul că nivelul de migrație în Republica Moldova este unul înalt, iar numărul de copii în familiile moldovenilor sunt mari (uneori mai mult de 10 copii), obținem rezultatul - trebuie identificaţi toți moștenitorii, indiferent de locul aflării acestora și de cerut opțiunea acestora. Bineînțeles, actul întocmit urmează a fi autentificat notarial. În final, de regulă sunt identificați moștenitorii care demult au plecat peste hotarele țării, nu au nevoie de moștenirea din Republica Moldova, sunt impuși să cheltuie bani pentru a întocmi actul de renunțare la moștenire. Chiar și o simplă dorință de a specifica soarta cotei succesorale a renunțătorului în actul de renunțare la moștenire nu este posibilă, deoarece legea prevede expres unde se duce cota renunțătorului (de regulă, în primul rând la descendenții renunțătorului) și nu oferă dreptul de a renunța în folosul altor moștenitori chemați la moștenire.

Suplimentar putem adăuga că tradițional divorțul sau decăderea din drepturile părintești sunt privite negativ de populația autohtonă. Drept urmare, aceste cazuri sunt excepțional de rare pentru persoanele care au atins vârsta înaintată. Cu titlu de efect, în rândul moștenitorilor apar persoane (tatăl care a abandonat familia, frații dispăruți, copiii plecați etc.), care nu pot fi găsite și care, conform legii, sunt moștenitori. Problema devine mai gravă deoarece lista temeiurilor de decădere din dreptul la moștenire nu permite recunoașterea unor astfel de persoane ca moștenitori nedemni.

În consecință, dat fiind faptul că nu s-au luat în calcul tradițiile naționale și situația reală din țară, ”modernizarea” legii la capitolul moștenirii creează mai multe probleme de aplicare în practică, iar moștenirea a devenit o povară enormă pentru cetățeni, astfel încât ultimii preferă să lasă lucrurile așa cum sunt, în așteptarea unor modificări, care vor oferi soluții potrivite.

Motivul pentru a reflecta unele dintre probleme existente în succesiune în articolul dedicat testamentului constă în faptul că la întocmirea actului de ultimă voință notarul se gândește la modul de executare a acestuia și nu se limitează la simplul fapt de întocmire a acestuia (cu explicarea efectelor juridice). Din acest punct de vedere, întocmirea testamentului în ziua de astăzi reprezintă o încercare de a trece un câmp minat, deoarece reglementările detaliate în partea ce ține de dispoziția testamentară sunt pe alocuri imperative atât în compartimentul ce ține de reglementarea conținutului testamentului (cum urmează a fi indicat), cât și în compartimentul ce ține de interpretarea testamentului (cum urmează a fi înțeles). Din aceste considerente, notarul trebuie să găsească o cale, care va ocoli toate normele imperative în acest sens, pentru ca voința reală a testatorului să fie expusă în modul potrivit și, până la urmă, să fie realizată așa cum a vrut proprietarul.

Normele ce vizează interpretarea testamentului introduse în Codul civil oferă loc pentru a răsturna voința expusă în conținutul testamentului. Conform art. 2213 alin. (1) din Codul civil [4], *Dispoziţia testamentară se interpretează conform voinţei reale a testatorului.* Deci, voința expusă în testament urmează a fi interpretată, iar instanța de judecată poate să ofere diferite soluții de interpretare, chiar dacă în conținutul testamentului este expusă o anumită dispoziție. În consecință, întocmirea testamentului nu oferă garanție faptului că consimțământul (voința exteriorizată) expus în testament va fi executat întocmai și nu se va oferi vreo preferință unei interpretări a voinței eventuale (numită de lege ”reală”) care nu a găsit nici o exteriorizare.

Ca urmare a acestor fenomene introduse, rolul notarului în cadrul procedurii de autentificare a testamentului s-a modificat. Dacă până la modernizare fiecare notar încerca să examineze situația în detalii, pentru a oferi soluții corespunzătoare cazului examinat, atunci după modernizare, recunoscând că forma autentică nu oferă careva avantaje pentru testament, şi poate fi răsturnată orice stăruință de

a formula testamentul astfel încât voința testatorului să fie expusă într-un limbaj juridic corespunzător, majoritatea notarilor nu intră în detaliile situației juridice, expunând textul potrivit celor declarate de testator. Totodată, sunt și notari, care doresc să continue practica de utilizare a unui limbaj juridic potrivit, cu descrierea instrumentelor juridice oferite de Cartea IV din Codul civil. În acest caz, testamentul devine un act voluminos, care este greu de înțeles pentru un cetățean fără studii juridice, iar, pe alocuri, și pentru un licențiat în drept. Ca consecință, crește riscul de declarare a nulității unui astfel de testament pe temei de viciu de consimțământ.

Mai mult decât atât, o încercare de a adapta conținutul testamentului la cadrul legal existent este o provocare, dat fiind faptul că nu există nici o siguranță că anume cadrul legal existent la data întocmirii testamentului va fi în vigoare și la data executării testamentului. Drept urmare, notarii permit cetățenilor de sine stătător să formuleze propria voință în testament, pentru a evita orice încercare de a spune că testamentul a fost ajustat datorită implicării notarului, din care motiv voința reală a testatorului a fost alta.

Începând cu 01 martie 2019 a intrat în vigoare și Legea nr. 246/2018 [6], care a înlocuit Legea nr. 1453/2002 [7] în partea ce ține de procedura notarială. Astfel, până la data nominalizată notarul autentifica doar testamentele care corespundeau cadrului legal, redactând textul acestuia și având dreptul de a refuza întocmirea acestuia în cazul în care conținutul testamentului era în contradicție cu legea. Începând cu această dată, procedura de autentificare a testamentului s-a modificat. În loc de o singură procedură, solicitantului i-a fost oferit dreptul de a alege procedura notarială. Deci, solicitantul poate alege:

a) *Notarul redactează testamentul în baza solicitărilor exprimate de către testator, utilizînd terminologia juridică corespunzătoare. În cuprinsul testamentului se va face menţiune expresă că actul reprezintă ultima voinţă a testatorului. Testamentul astfel redactat este citit cu voce testatorului şi este transmis acestuia pentru a face cunoştinţă cu el, fiind apoi semnat de către testator. Despre îndeplinirea acestor formalităţi se face o menţiune expresă în girul de autentificare care se semnează de către notar*. [6, art. 44 alin. (3)], sau

b) *În cazul în care testatorul prezintă un testament deja redactat, notarul va da îndrumările necesare privind legalitatea şi efectele juridice ale dispoziţiilor testamentare, după care va proceda la redactarea testamentului. Dacă testatorul insistă ca testamentul să fie autentificat în redacţia prezentată de el, notarul nu va refuza autentificarea. În acest caz, notarul nu va purta răspundere pentru formularea dispoziţiilor testamentare* [6, art. 44 alin. (4)].

Potrivit normelor citate, situațiile diferă și cu privire la aspectul răspunderii notarului. În primul caz, notarul va purta răspundere pentru formularea dispozițiilor testamentare, iar în al doilea caz - nu va purta. În fond, nu este clar -

în ce constă răspunderea notarului pentru formularea dispozițiilor testamentare și când ea poate interveni? De fapt, această prevedere nu are niciun sens juridic, datorită procedurii ce urmează a fi îndeplinită de notar. Notarul redactează în baza solicitărilor testatorului, notarul citește textul redactat, astfel încât testatorul să fie la curent cu cele introduse în testament, după aceasta notarul oferă testatorului posibilitatea de a face cunoștință cu conținutul testamentului. Totodată, conform art. 44 alin. (2) din Legea nr. 246/2018 [6], *La autentificarea testamentului, notarul nu va cere testatorului să prezinte dovezi pentru confirmarea dreptului de proprietate asupra patrimoniului testat*. În acest context, este imposibil de invocat careva viciu al notarului la formularea dispozițiilor testamentare.

Prima revoluție în partea ce ține de vârsta testatorului o identificăm în art. 2194 din Codul civil [4], conform căruia *Minorul poate testa odată cu atingerea vîrstei de 16 ani. În acest caz, minorul nu are nevoie de consimţământul părinţilor sau al curatorului pentru a întocmi un testament*. Rămâne neclar scopul introducerii acestei norme juridice, ținând cont de faptul că capacitatea de exercițiu deplină apare la atingerea vârstei de 18 ani (art. 26 alin. (1) din Codul civil [4]). Astfel, fiind restricționați în dreptul de a încheia acte juridice de dispoziție care determină soarta juridică a mai multor bunuri până când nu a atins majoratul, minorului de la 16 ani i se permite întocmirea actului pentru cauza de moarte - o atitudine care poate fi criticată în fond, deoarece pentru a dispune pentru cauza de moarte este nevoie de mai multă experiență și responsabilitate, iar legislația mai multor țări oferă dreptul de a dispune prin testament mult mai târziu, decât apariția dreptului de a încheia acte juridice de dispoziție între vii.

Încă o situație ieșită din comun ține de dreptul persoanei supuse măsurii de ocrotire judiciară sub forma tutelei de a lăsa un testament. După cum cunoaștem, testamentul este un act juridic strict personal, întocmirea căruia prin reprezentant nu este posibilă, la fel cum nu este posibilă întocmirea acestui act din numele mai multor persoane [4, art. 2191, art. 2192]. În acest context pot fi criticate prevederile art. 130 din Codul civil [4], potrivit cărora *Persoana ocrotităpoate să întocmească sau să modifice de sine stătător un testament după instituirea tutelei doar cu autorizarea consiliului de familie sau, în absenţa acestuia, a autorităţii tutelare. În acest caz, tutorele nu poate asista şi reprezenta persoana ocrotită*. Această prevedere urmează a fi tratată în comun cu art. 102 alin. (3) și (4) din Codul civil [4], potrivit căruia *În privinţa persoanei care, în temeiul dispoziţiilor art.65 alin.(1), trebuie să fie reprezentată în mod continuu poate fi instituită măsura de ocrotire judiciară sub forma tutelei. Tutela se instituie doar dacă nici prin ocrotirea provizorie şi nici prin curatelă nu se va putea asigura ocrotirea suficientă a persoanei*, iar art. 65 alin. (1) din Codul civil [4] prevede că *Persoana fizică care a atins majoratul sau care a dobîndit capacitate deplină de exerciţiu pe altă cale legală şi care, în urma unei boli*

mintale ori a unei deficienţe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conştientiza acţiunile sale ori exprima voinţa poate beneficia de o măsură de ocrotire, instituită în funcţie de starea sau situaţia sa. În acest context, suntem prezenți în situația în care testatorul nu are posibilitatea de a-şi exprima de sine stătător decizia pentru cauza de moarte neviciată, iar consiliul de familie sau autoritate tutelară devin organele care limitează persoana în alegerea deciziei, fiind în drept să refuze autorizarea. Mai mult decât atât, ținând cont de starea sănătății psihice a acestor persoane, este firesc că ele se află sub influența membrilor consiliului de familie sau a autorității tutelare. Concomitent, devine neclară diversificarea făcută de legiuitor pentru cazul actelor juridice între vii și pentru cauza de moarte. Astfel, conform art. 127 alin. (1) din Codul civil [4] *Cu excepţia cazurilor în care legea sau uzanţele împuternicesc persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare sub forma tutelei să acţioneze de sine stătător şi doar în cazul în care persoana ocrotită este lipsită în totalitate de discernământ, tutorele o reprezintă în toate actele juridice.* Această prevedere se va putea interpreta restrictiv doar în măsură în care vreo normă specială, de rând cu cea stipulată mai sus (art. 130 din Codul civil), nu conține vreo excepție.

Cu titlu de concluzie intermediară, autorul consideră că modernizarea Codului civil la capitolul moștenirii nu corespunde tradițiilor naționale din Republica Moldova, nici nu ține cont de situația reală din țară. Opțiunea preluată din legislația altor țări doar pe alocuri soluționează problemele creditorilor masei succesorale și creează foarte multe probleme cetățenilor, fapt care poate avea efect negativ - persoanele vor prefera să meargă pe calea actelor de dispoziție în timpul vieții, pentru a nu risca transmiterea masei succesorale în cazul decesului. Normele privind clasele de moștenitori legali instituite aplicate în comun cu prezumția acceptării moștenirii de către toți moștenitori va frâna circuitul civil în majoritatea cazurilor, dat fiind faptul că moștenitorii cinstiți nu vor putea legaliza dreptul la moștenire, fiind în așteptarea deciziei moștenitorilor absenți, iar moștenitorii care vor ascunde informația despre alți moștenitori - vor putea obține un certificat de moștenitor viciat, ceilalți moștenitori fiind în drept să-l conteste în termen de prescripție de 10 ani. În asemenea circumstanțe, statul nu poate garanta dreptul de proprietate, așa cum și-a asumat obligația potrivit Legii Supreme, fapt care poate provoca prejudicii mai multor persoane, care sunt în drept de a pretinde despăgubiri din contul statului. Unica sugestie care vine nu doar din partea personală a autorului, ci și din partea majorității persoanelor care au apelat la autor și la colegii acestuia pentru confirmarea drepturilor succesorale (în cazul decesului survenit după 1 martie 2019) este cea de restabilire a regulilor moștenirii precedente, care a existat până la 1 martie 2019, lăsând loc pentru îmbunătățirea acestora.

Referințe bibliografice:

1. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 06.06.2002. Intrat în vigoare la 12.06.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 82-86, art. 661.
2. Legea nr. 133 din 15.11.2018, privind modernizarea Codului civil şi modificarea unor acte legislative. A intrat în vigoare la 14.01.2019 cu unele excepţii. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 467-479, art. 784.
3. Codul civil al RSSM din 26.12.1964. Intrat în vigoare la 01.07.1965. În prezent este abrogat. În: Veştile Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești, 1964, nr.36, art.81.
4. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 06.06.2002, după renumerotare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66-75, art. 132.
5. Codul familiei al Republicii Moldova, nr. 1316-XIV din 26.10.2000. A intrat în vigoare la 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48, art. 210.
6. Legea nr. 246 din 15.11.2018, privind procedura notarială. În vigoare din 01.03.2019, cu unele excepții. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 30-37, art. 89.
7. Legea nr. 1453-XV din 08.11.2002, cu privire la notariat. În vigoare din 21.02.2003. Abrogată la 01.03.2019, cu excepția art. 32. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 154-157, art. 1209.